

UA-0054-R

Second Year B. A. Examination

February / March – 2012

Sanskrit : Paper - II

(New Course)

(काव्यशास्त्र, छंद एवं व्याकरण)

काव्यप्रकाश (१, २, १०) श्री मम्मटाचार्य

छंद एवं व्याकरण, काव्यप्रकाश, उल्लास – १, २, १०

(नियत अलंकाराः) (नियत छंदाः)

व्याकरण

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 70

Instruction :

नीचे दृशावेल निशानीवाणी विगतो उत्तरवही पर अवश्य लभवी.
Fillup strictly the details of signs on your answer book.

Name of the Examination :
SECOND YEAR B. A.

Name of the Subject :
SANSKRIT - 2 (NEW COURSE)

Subject Code No. : 0 0 5 4 Section No. (1, 2,.....): NIL

Seat No. :

Student's Signature

- १ (अ) नीचेनामांथी गभे ते भे ससंदर्भ समजावो : १०
- 1 (a) Explain with reference to the context any two of the following : 10
- (१) तादृशी ब्रह्मणो निर्मितनिर्माणम् । एतद्विलक्षणा तु कविवाङ्निर्मितः ।
- (२) यः कौमारहरः अत्र स्फुटो न कश्चिदलङ्कारः, रसस्य च प्राधान्यान्नालङ्कारता ।
- (३) उक्तं हि वाक्यपदीय गौः नापि अगौः गोत्वाभिसम्बर्धात् तु गौ इति ।
- (४) कुन्ताः पविशन्ति पष्टयः प्रविशन्ति इत्यादौ कुन्तादिभिः प्रवेशसिध्यर्य स्वसंयोगिनः पुरुषा अक्षिप्यते तत उपादानेनेयं लक्षणा ।
- (ब) कोर्ध पश अेक ससंदर्भ समजावो : ५
- (b) Explain any one with reference to the context. 5
- (१) प्रकृतं यन्निषिध्यान्यत्साध्यते सा त्वपह्नुतिः ।
- (२) यद्यर्थस्य यदिशब्देन चेच्छब्देन वोक्तौ यत् कल्पनम् अर्थादसंभविनोऽर्थस्य सा तृतीया ।

- २ (अ) सविस्तर यर्थो : १०
2 (a) Explain fully : 10

काव्यं यशसेऽर्थकृते व्यवहारविदे शिवेतरक्षतये ।
सद्यः परनिर्वृत्तये कान्तासम्मितयोपदेशेयुजे ॥

अथवा / OR

- (अ) “लक्षणा तेन षड्विधा” - सविस्तर यर्थो. १०
(a) “लक्षणा तेन षड्विधा” - Discuss detail. 10
- (ब) नीयेनाभांथी गभे ते अेक पर विवेचनात्मक नोध लभो : ५
(b) Write a critical note on any **one** of the following : 5
- (१) काव्यहेतवः ।
(२) अभिहितान्वयवादः ।

- ३ नीयेनाभांथी कोरु पशु भे अलंकार लक्षणा अने उदाहरण सहित समजावो : ८
3 Define and explain with the illustration any **two** of the 8
following Alankars.

- (१) उत्प्रेक्षा
(२) निदर्शना
(३) व्यतिरेक
(४) अर्थान्तरन्यास

- ४ (अ) नीयेनाभांथी कोरु पशु भे अलंकार ओणपी समजावो : ४
4 (a) Recognise and explain the Alankara in any **one** of the 4
following verses :

- (१) लब्ध्वा तव बाहुस्पर्श यस्याः स कोऽप्पुल्लासः ।
जयलक्ष्मीस्तव विरहे न खलुज्वला दुर्बला ननु सा ॥
- (२) तस्याः विनापि हारेण निर्सगादेव हरिणौ ।
जनयामास्तुः कस्य विस्मयं न पयोधरौ ॥

- (બ) નીચેના અલંકાર યુગ્મોમાંથી કોઈ પણ બે ના સામ્યભેદ દર્શાવો : ૮
- (b) Compare and contrast any **two** the given અલંકારયુગ્મ. 8
- (૧) શ્લેષ – સમાસોક્તિ
- (૨) દ્રઘાન્ત – પ્રતિવસ્તૂપમા
- (૩) વિભાવના – વિશોષોક્તિ
- (૪) દીપક – તુલ્યયોગિતા
- ૫ (અ) નીચેનામાંથી કોઈ પણ એક છંદનું બંધારણ અને ઉદાહરણ આપો : ૪
- 5 (a) Define and explain with illustration any one of the 4
following metres :
- (૧) વસંતતિલકા
- (૨) મન્દાક્રાન્તા
- (બ) નીચેનામાંથી ગમે તે બે શ્લોકના છંદ ઓળખી સમજાવો : ૬
- (b) Recognise and explain the metres in any **two** of 6
the following verses :
- (૧) યદા યદા હિ ધર્મસ્ય ગ્લાનિર્ભવતિ ભારત ।
અભ્યુત્થાનમધર્મસ્ય તદાત્માનં સુજામ્યહમ્ ॥
- (૨) અસિતગિરિસમં સ્યાત્કજ્જલં સિન્ધુપાત્રે
સુરતરુવરશાખા લેખનીપત્રમુર્વી ।
લિખતિ યદિ ગૃહિત્વા શારદા સર્વકાલં
તદપિ તવ ગુણાનામીશ પારં ન યાતિ ॥
- (૩) સમૃદ્ધં સૌભાગ્યં સકલસુધાયાઃ કિમપિ તન્
મહૈશ્વર્ય લીલાજનિતજગતઃ ખણ્ડપરશોઃ ।
શ્રુતીનાં સર્વસ્વં સુકૃતમથ મૂર્તં સુમનસાં
સુધાસૌન્દર્યં તે સલિલમશિવં નઃ શમયતુ ॥
- (૪) યદિ ન સહસે રાજ્ઞો મોહં ધનુઃ સ્પૃશ, મા દયાં
સ્વજનનિભૃતઃ સર્વોઽપ્યેવં મૃદુઃ પરિભૂયતે ।
અથ ન રુચિતં મુચ્ચ ત્વં મમાહં કૃતનિશ્ચયો
યુવતિ-રહિતં લોકં કર્તું યતશ્છલિતા વયમ્ ॥

- (क) नीचेनाभांथी कोरु ढषा ढांयनी संधि करु : ५
- (c) Do the 'सन्धि' of any **five** of the following : 5
- (१) गिरि + ईशः
(२) यथा + ऐक्यम्
(३) प्रति + स्था
(४) लता + इव
(५) बिम्ब + ओष्ठः
(६) पुरः + कारः
(७) अति + उत्तमः
- (उ) नीचेनाभांथी कोरु ढषा ढांयनो संधिविग्रह करु : ५
- (d) Do the सन्धिविग्रह of any **five** of the following : 5
- (१) रमेशः
(२) विद्याभ्यासः
(३) रवीन्द्रः
(४) परमात्मा
(५) शिवोऽहम्
(६) सत्कार
(७) तस्मिन्वैव
-